

Стрельцова Є. Д., к.ю.н., доцент,
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова,
м. Одеса, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖНАРОДНУ УНІФІКАЦІЮ ТРУДОВИХ СТАНДАРТІВ У ТОРГОВЕЛЬНОМУ МОРЕПЛАВСТВІ

З урахуванням глобального характеру морського судноплавства, ефективність якого зв'язана, у першу чергу, з забезпеченням безпеки, у тому числі правовими засобами, проблеми безпеки традиційно набувають універсального масштабу. У таких умовах вирішення проблемних питань неможливо лише за рахунок засобів національних правових систем: воно потребує уваги з боку міжнародного співтовариства і засобів міжнародного права. Протягом багатьох десятиліть формувалась, й досі цей процес триває, міжнародно-правова система забезпечення безпеки мореплавства. В цій системі безпека життя та праці моряків визнається безсумнівним пріоритетом серед цілого комплексу питань безпеки, включаючи безпеку майна, захист морського середовища тощо [1].

Турботу про безпеку моряків закріплено у багатьох міжнародних «морських» документах загального характеру, серед яких центральне місце посідають Конвенція ООН про морське право 1982 р.; Конвенція про охорону людського життя на морі 1974 р.; Конвенція про міжнародні правила попередження зіткнення суден у морі 1972 р.; Міжнародна конвенція про підготовку і дипломовання моряків та несення вахти 1978 р. та ін.

Права моряків, захист яких є невід'ємною частиною добробуту моряків, включають в себе право користування благами життя на борту судна, наскільки це дозволяють обставини. Крім цих звичайних прав існують також особливі права, які виникають у зв'язку зі специфічними умовами їх життя та професійної діяльності на борту судна, такими, як, наприклад, фізична тимчасова ізоляція від решти світу, мобільність місця роботи, вплив несприятливих погодних умов, морські аварії та інші інциденти.

Навіть в звичайних умовах, тобто без втручання інциденту, якість життя на борту суден може не відповідати стандартам безпеки. Це, наприклад, стосується необґрунтованої тривалості робочого часу, позбавлення відпочинку, належних пайків і питної води, медичного лікування, можливості зійти на берег в порту тощо, незважаючи на наявність міжнародних конвенцій і законодавств держав прапора і порту, що забороняють таку практику [2].

У зв'язку із зазначеними факторами фізичне, соціальне та психологічне благополуччя моряка є справою першорядної важливості і

багато у чому залежить від трудових умов, які забезпечені на судні. Важливість питання про умови праці моряків додатково підкреслюється аспектом так званого «людського фактору», тобто людської помилки або недбалості, що часто є основною причиною різного роду аварій на морі [3].

Усвідомлюючи всі наведені фактори, міжнародне морське співтовариство постійно приділяє увагу питанням праці моряків шляхом перегляду діючих міжнародних конвенцій та трудових стандартів, прийняття нових відповідних документів, надання рекомендацій стосовно їхньої імплементації, контролю за дотриманням правил і стандартів тощо*.

Головним нововведенням у цій сфері за останні роки стало прийняття під егідою Міжнародної організації праці (далі - МОП) у 2006 році Конвенції про працю в морському судноплаванні, яка вступила в дію у 2013 році (далі - Конвенція 2006). Основною її метою було перегляд та заміна застарілого правового інструментарію та стандартів, а саме - 37 діючих у даний час Конвенцій МОП, спрямованих на захист трудових прав моряків. Таким чином, Конвенція 2006 не тільки усунула численність нормативних актів у цій сфері, але й посприяла уніфікації стандартів трудових відносин у світовій судноплавній галузі. В даний час конвенцію ратифікували понад 80 держав-членів МОП (відповідно до п. 3 ст. VIII Конвенції для вступу у дію встановлено вимогу про її ратифікацію не менше 30 держав-членів) [4].

Конвенція 2006 має унікальну структуру: поряд з преамбулою, положеннями про основні принципи і базові зобов'язання держав-учасниць; правилами, що формулюють права й обов'язки суб'єктів трудових і пов'язаних з ними відносин (моряка, судовласника, служби найму й працевлаштування моряків, держави), основну її частину складають «Правила та Кодекс».

Саме в цій частині передбачені Правила, Стандарти та Керівні принципи, що стосуються мінімальних вимог відносно праці моряків; умов зайнятості; умов відпочинку, харчування; охорони здоров'я, медичного обслуговування, соціально-побутового обслуговування та захисту в галузі соціального забезпечення тощо; забезпечення державами-членами дотримання та забезпечення виконання принципів, прав та обов'язків, встановлених Конвенцією.

Не торкаючись детальної характеристики Конвенції 2006 р., зазначимо, що одним з важливіших її положень є передбачення поширення її дії на всіх моряків, що перебувають під юрисдикцією держави-члена, незалежно від того, чи є учасником Конвенції держава його громадянства.

---

* Див. матеріали на офіційному сайті МОП : <http://www.ilo.org/global/standards/lang-en/index.htm>

Дане положення вважається вкрай важливим для забезпечення охорони трудових прав багатьох тисяч українських моряків з врахуванням факту їхнього працевлаштування на торговельних судах під прапорами різних країн і того факту, що Україна й досі не приєдналася до Конвенції 2006. Однак в суспільстві зростає розуміння про необхідність ратифікації Конвенції 2006 як факту, що сприятиме підвищенню іміджу України як морської держави, яка дотримується міжнародних стандартів в галузі захисту прав моряків. В той же час треба усвідомлювати, що ніяке, навіть найсучасніше міжнародне або національне законодавство не матиме сенсу, якщо його дотримання та виконання не буде належним чином реалізовано державою.

Література

1. IMO Safety at Sea Standards [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://seafarersrights.org/seafarers-subjects/human-rights/imo-safety-at-sea-standards/> - Назва з екрана.
2. Новикова А. Защита прав моряков в отношениях с иностранными работодателями [Електронний ресурс] / А. Новикова, К. Вершинина-Записная. – Режим доступу: <http://law-clinic.net/legal/210/3287/> - Назва з екрана.
3. Politakis G. P. Bringing the Human Element to the Forefront: the ILO's Maritime Labour Convention, 2006 Ready to Sail [Електронний ресурс] / G. P. Politakis // *Aegean Review of the Law of the Sea and Maritime Law*. (2013), Volume 2, Issue 1, pp. 37-51. – Режим доступу: <http://link.springer.com/article/10.1007/s12180-013-0024-y> - Назва з екрана.
4. О труде в морском судоходстве [Електронний ресурс]: Конвенция Международной организации труда от 23.02.2006 г. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_519 – Назва з екрана.